

Ba 52 782

Ба 52782

УЛАДЗІМЕР ДУБОЎКА

Т Р Ы С Ь Ц Ё

В Е Р Ш Ы

BA 52782

Бел. адзел

1994 г.

379

Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі
Менск—1925

25.04.2009

1000 7
БНМ. СМІМЖВ

5ДВ № 95.

Галоўлітбел

2-я Дзярж. друк. № 718-г. У ліку 4000 :

52782 бр

НЯ ДЗІВІСЯ

Ня дзівіся: ніколі на сьвеце
без змаганьня жыцьцё ня дынаміць.
Што такога!—і зоры сьвецяць,
і зямля, як была, пад нагамі...

Бабілён, Эгіпэт, Фінікія
ці ня дыхалі тым самым паветрам?
Бамбукі і лотасы ў гымнах маўклівых...
Мы ў сасоньніку ці пад паветкай.

І адвечная казка сьціскала
міліённыя грудзі народаў.
Хваля мкнецца імпэтна на скалы
і назад адыходзіць заўсёды.

Ня дзівіся—жыцьцё у змаганьні,
дык змаганьне вітай істотай!
Асалоды ня возьмуць, ня зганяць:
хай сьляды твае зайздрасьцю точаць.

Прыпусьціся ў даліну з узвышша,
каб узняцца ізноў, і—вышай!
Гэта лёс на спатканьне вышаў!
і прэстасьцю сьцежку нам вышыў.

Хай спрунжыняцца мускулаў пасмы,
апранаецца зірк твой стальлю.
Ня спыняй свайго лёту бячасна:
яшчэ ногі ў шляхох ня прысталі!

1925 г.

АСАБОВАЕ

МОЖАЦЕ ЛАЯЦЦА

Можаце лаяцца да сыці, да сквілу,
 можаце клікаць і ночы, і дні.
 Вока маё ня міргне палахліва,
 хоць і ёсьць, як і быў, адзін.

У прасьцягах празрыста-нязнаных
 думка імклівіць нясупынны лёт.
 Сьвяткую дубэльты сваіх выгнаньняў,
 як зялёнае сьвята штогодзіць народ.

Помню і помніць буду да жвіру
 словы і сьпевы, дзе слоў ня было.
 Сенажаці зорак маўклівых
 турбавала на хвалях вясло.

Соўкала човен нямое прадоньне,
 месяц і сонца цьвятлівілі шлях.
 Дарагое і апрыкрае сягоньня,
 будзеш і ты ляжаць далавах.

Заўтрашняе чую, істотай вітаю,
кленчу на дзіды, растайны пыл.
Вясна мая, жыццём маладая,
табе я ня здрадзіў, з табою быў.

1925 г.

ЦІ ЗНАЙДУ

Ці знайду шурпавата-звычайныя словы,
 лятуценьні заістужыць шлях ці знайду?
 Аб подыху жывіцы сасновай,
 а таксама хварэе чым дуб?

Мае ногі спяляліся з пяском бадзячым,
 мае рукі карэньнем у жвір і глей.
 Ноч верасьнёвую чым адзячыць,
 што спрыяла здраньцьвеласьцю млець?

То-бо-то нурцуюць вочы ў прасторах
 неабсяжных, непралётных, як лёс.
 Дый навошта пытацца які і каторы,
 калі сіньшы за неба ад соку лён?

Разьліюся струною дажджоў доўгазвонных
 і прыкленчу едлянцовым куп'ём.
 Я ня хочу ніякіх нялюдзкіх прыгонаў,
 прадвясеннюю смагу ў вянок завіём.

Хай малодзіва сэрца ня будзе гымнам,
імклівацьць узмоцніць прасячнасьць вясны
Босая, занядбаная зрэб'ем дзяўчына,
ніц пасьцілаюся лістамі дрэў лясных.

Гвае косы як сьцежкі, ідуць што попlech
калі сіня-лілёвы туман заквактаў.
На лілею асмужыўся шызы попел;
ці смагласьць ірзениць затым на руках?

Нурцаваў я на дно, хадзіўшы на Нарач,
даставаў багавіньне з марскоў глыбіні.
Толькі дрвівацьць, нявыразная мара
непрадонныя цеплівіць зірку агні.

Пурпуровай расою убралі каліну
і з шэрані восень карункі завіла...

1925 г.

ТРЫПЦІХ

I

Журавінамі плача восень,
 апавіўся тугою абшар.
 Я ня ведаю, можа здалося, —
 нязвычайна баліць душа.

Апавіўся тугою абшар,
 а верасень сэрца калечыць.
 Нязвычайна баліць душа,
 быццам цісьне нешта на плечы.

А верасень сэрца калечыць
 пальцамі жоўтых кляновых лістоў.
 Быццам цісьне нешта на плечы,
 галаву схіляе на дол.

*Крыта!
 Чыі вугчы!*

II

Сй туга! Хай ляціць з журавамі,
хай на ніцыя лозы туга ляціць.
Нас жыцьцё віратлівае вабіць
і сьпяваць будзе з намі ў трысьці.

Хай на ніцыя лозы туга ляціць,
доля наша павінна быць з намі.
І сьпяваць будзе з намі ў трысьці
між сьцюдзёна-лілёвых туманаў.

Наша доля павінна быць з намі,
бо дагэтуль яе ня было.
Між сьцюдзёна-лілёвых туманаў
апране нас сваім крылом.

III

Каля возера, пушчы зымшалай
я на пасту калісьці ганяў.
Мне здавалася: жоўкне памалу
і засохне прыбалотны хмызьняк.

Я на пасту калісьці ганяў,
дзераза пасьцілалася ў ногі,
... І засохне прыбалотны хмызьняк,
калі песьня журбу не прагоніць...

Дзераза пасьцілалася ў ногі,
вечер сыпаў лістоту далоў.
Калі песьня журбу не прагоніць—
яе не адкіне далонь!

1923 г.

ТЫ РУКУ СВАЮ ЗАБІНТАВАЛА

Ты руку сваю забінтавала,
маладая... як цябе і клікаць?
Маё сэрца рвецца на кавалкі
і сьціскаецца тугой вялікай.

Вусны пацалую шчыра, моцна,
прытуліся... Хай гавораць людзі:
Словы іх, як палыновы воцат,
звінавацяць і мяне у блудзе.

Ці-ж я буду скардзіцца на крыўду:
у душы поэты—чорт зламае карак.
Плач душою, а часіны прыдуць,
сьлёзы завіюцца у каралі.

Ты руку сваю забінтавала,
чым я раны сэрца забінтую?
Яно рвецца, рвецца на кавалкі
за сябе, цябе і за другую.

Мам

З ВАНДРАВАНЬНЯ

ПАЧЫНАЕЦЦА З-ПАД ХМАР ВАНДРОЎНЫХ

Пачынаецца з-пад хмар вандроўных,
 пачынаецца з лясоў шумлівых.
 Захадзіла сонца ціха-роўна,
 а на захадзе чырвань нехта выліў.

І замоўклі дразды над балотам,
 і у лесе сівакракі замоўклі.
 Ноч пацягнула бяліць палотны,
 разьвіваючы непразрыстыя столкі.

Паляцелі вятры над далінай,
 вышывалі расою сьцяжынкі...
 Выхадзілі істужкай цвятлівай
 маладзіцы й дзяўчаты з дажынкаў...

Ад цямна і да цёмнага ў полі
 за сярпом яны беглі гарбатым.
 Дык таму ў паясьніцы ім коліць
 і пякельна смыляць іх пяты.

Кажуць словы—жыта яны жалі,
 а пяецца іншае у песьні:
 Пабіралі па загонах сьлёзы жалю,
 вырасьлі што сёлета ў Палесьсі.

Песьня ймчыцца, а жыцьця ня хваліць
 песьня стогне з пошчакам балюча.
 Гэта Прыпяці стромкія хвалі
 скардзяцца аж да пяскоў зыбучых.

Сум вялікі, ой! узрос бяз конца,
 дзе-ж і лета, дзе і месяц ліпень?
 Вусны пашчапаліся ад сонца
 і да плеч кашулі зрэбныя прыліплі.

Праляцелі вятры над далінай,
 праляцелі вятры праз сасоньнік.
 Серп гарбаты на хмары ускінуць,
 хай ускінуць яны сягоньня.

Людзі скажуць, што гэта месяц,
 што зубілі яго там, дзе зоры.
 На яго з зямлі засьмяецца
 Электрычная жнейка скоро...

1924 г.

0 52782
 НАВАТ МОРА ЗЪМЯНІЛА СВОЙ КОЛЕР

(На могільцы Максіма Багдановіча)

Нават мора зъмяніла свой колер:
 стала ня сінім, шэрым.

Пырскі салёныя вусны коляць;
 камяніцца ў істоце шэрань.

Плача сэрца, сьціскаюцца грудзі,
 дзесь празрыста сьвіргочуць цыкады.

Горы Крымскія неба хлудзяць
 і ў блакіце хмарамаі кадзяць.

Там, у нізе—крыжы, мінарэты,
 нясьціханны гораду клёкат.

На узвышшы—пагурачак гэты;
 ён паклікаў мяне здалёку...

Навакола—карункі з каменя
 падарункам апошнім завіліся.

Сьвечы зялёныя высока праменяць;
 людзі кажуць, што гэта кіпарысы...



Вецер сумна імчыцца кудысьці,
на пяску свае скаргі друкуе.

Ты ня знойдзеш, жалоба, выйсьця,
нават песьню пачуўшы другую.

Ці на полі цябе пакіну,
ці пасею цябе на скалах,—
Ўзыйсьці ты ізноў павінна,
бо душу маю закасала.

Ты ня ляжаш на могілцы крыжам,
а ў труну угрызешся цвікамі.
І тады, у пырніку рыжым,
над табою паўстане камень.

Плач-жа, сэрца, сьціськайцеся, груда
не зязюля—сьвіргочуць цыкады.
Горы Крымскія неба хлудзяць
і ў блакіце хмарамі кадзяць ..

1924. г.

ЗМРОК ІМКЛІВІЇ

Змрок імклівії наўсьцяж даліны.
цені слаіся—біліся долу.

Спахмурнелі сінія вочы дзяўчыны
бы туману сьцюдзёныя столкі.

Засьпявай хоць вярбу над вадою,
бо ўспаміны адны засталіся...

А затое, што там, ля купін лазовых
ты сьпявала каліну калісьці.

Засьпявай, хоць жалоба туліцца шчыльна,
бо на сьлёзы не будзе спагады.

Грудзі твае ніхто не расчыніць:
ашуканству пашлі пагарду.

Ахіні, атулі, спавівай нядолю;
пошчак сьціхне—і годзе жалю.

Будуць сінія вочы затое
зноў узрочыстай казкай крышталіць...

1924 г.

ШТО СКЛАДАЦЬ...

Што складаць пра каханьне вершы:
госіздат друкаваць ня будзе.

Бо ня нам на сьвеце першым
цісьне траўнем жыцьцё на грудзі,

Ашчапер лепш апошнім вітаньнем,
распусьці чорна-чорныя косы.

Сэрца татахае нясьціханна;
мо' таму, што глядзіш наўкоса?

Дык зірні непрагляднасьцю дзіўнай,
што цямней глыбіні вазёрнай.

Патаёмнасьць каб не звадзіла,
хоць лібіць, вабіць і горне...

Нурцаваць, захлынуцца, загінуць
у прадоньні вачэй чараўнічых.

Шчыра ўспомніць адна дзяўчына,
і здалёку адна паклічыць!..

Засьпявае: „Ой, рана, рана“...

А калі сашчэпіць рукі:

„Іх гей аройс афн ганэкул
ды штэтэлэ бакукун“...

Засьпявае: „Ой, рана, рана“...

А ўспаміны сьлязьмі набракнуць:

„Іх гей аройс афн ганэкул
ды штэтэлэ батрахтн“...

1925 г.

НАФАРБАВАЛА НАВОШТА ВУСНЫ

Нафарбавала навошта вусны
і начапіла з пудры маску?
Рыхтык воўк на сьнягу — завалюся,
буду зубамі з распачы ляскаць.

Што мне гаворыць твая гітара,
словы чужыя песьні дзікай?
Буду, як вецер з варот Байдарскіх
водары, песьні наскія клікаць.

Раскалыхайся сіняе мора,
распарасонься, вада-ваданіца!
Можа мне сьнішся і ты, і горад,
сьніцца адзін раз — прыгожа сьніцца!

Гэта дзяўчына зусім чужая,
а я — таксама ня свой дзяўчыне.
Рукі заломіць, паўзе вужакай,
быццам з марскога дна багавіньне...

Дык прытулі мужыцкага сына,
дык ашчапер, каб грудзі смелелі.
Шэньціла-ж косы табе рассыпаць
чэрна-сіняй, ня наскоі кудзелі...

Раскалыхалася мора ў запале,
пенаю плача, іглініць пырскі.
І напілася салёнаю злосьцю
наша варта—шых кіпарысаў.

Нафарбавала навошта вусны
і начапіла з пудры маску?
Лістом кляновым на жвір пакачуся,
а ты даланямі з радасьці ляскай...

1924 г.

АБЯРУЧ ПРЫЦІСНУЎ СКРОНІ

Абяруч прыціснуў скроні
і сьвідруеш дол вачыма.
Пагалоска дзіка звоніць,
як аб згвалчанай дзяўчыне.

Што было, што будзе—гэта
кайданы жабрацкай долі.
Беларускага поэта
толькі жвір і супакоіць.

Дык журбу—на вір прадонны,
дык тугу—на ніцы лозы!
Шлях наш бойны, шлях наш торны
і імпэту засталася.

Спавіём надзеі песьняй,
можа гэта толькі дрвіны...
Будзем думкі рытмам песьціць;
што загіне—то загіне...

Будзем слухаць, як гамоняць
каласы ў купальскай хвілі.
Нечаканя пагоні
капытамі жыта зьбілі...

Прылажы да долу вуха:
аж зямля дрыжыць і стогне.
Скогат, скарга, скелзы скрухі
дасталіся на сягонья...

Дык няхай бражджыць навала,
троп-у-троп, пакуль ня згасьнем.
Нас бяда пасынкавала,
гадавала перагаса.

Жыць аднойчы давялося:
налівай атруты корац!
„Калупаць ня трэба ў носе“,
бо у вочы пальцам пораць.

1924 г.

У дрыжыць

У шкелы, шкелы

НАД ШЛЯХАМ ПЫЛ

Над шляхам—пыл, цярушыцца на вочы,
а коні мкнуща, ня спыняюць крок.

Чагосьці лепшага істота хоча,
а лепшае—мяздою пад карой.

Зялёныя бярозавыя сьцены,
над імі вежы—волаты-дубы.

Імкнемся мы, імкнуща нашы сьцені,
пытаецца душа, куды, куды?..

Заўсёгды заўтрашняе наша—рэбус,
чаго тужыць, пытацца больш на што?
Мы ведаем, што ад жыцьця нам трэба,
хоць часам думкі—кроплямі ў рышток...

Няхай і пыл цярушыцца над намі,
ня спыніць ён напружную хаду.

Нас перашкоды—цягам спатыкалі,
шляхі да мэты—як вялі, вядуць...

1925 г.

ДЗЯЎЧЫНА

Народная легенда •

A. H. H. P. V. R. C. A.
1874

THE
[Faint, illegible text follows, appearing to be a list or index of items, possibly related to a collection or library.]

Там,
на Беларусі,
дзе пачаў жыццё,—
чуў я,
колькі чуў я!—
як шуміць трысьцё.
Бы цымбалаў струны,
шчыльныя рады
шапацелі звонам
ля ракі тады.
Казкі чуў
калісьці
ў шэптах тых радоў,
песні чуў у звоне..
Ой, даўно,
даўно..
Казак тых забыўся—
на выгнаньні дзеў,
песні разьліліся,

бы туман між дрэў...
Што-ж пылаеш,
сэрца,
што крынічыш, кроў?
Чараўнічых песняў
не вярнуць ізноў...
Казкі ці легенды?
Хоць-бы аднае?
Хай трысьце ўспомняць
думачкі мае...

Астатнімі сталі ля ставу сьнягі,
 пазьніклі зімовыя золкія веі,
 з вясноваю вопраткай сьвет стаў другі,
 пановаму вецер павеяў.

Здалёку—Усходняй адзін стараны,
 здалёку—другі аж Заходняга боку,—
 прышлі ў Беларусь маладыя яны:
 Дзяўчына вядома навокал.

Красуня-Дзяўчына! у вочах блакіт,
 а твар бель-ірзельнай, вазёрнай лялеі...
 Красуня-Дзяўчына!—вянок, васількі;
 з іх водарыць дзіўным алеем.

Зірнець—нібы косы ад сонца плывуць,
 зірнець—нібы зоркі над сьветам праменяць.
 Ачмуціць той погляд, той зірк галаву,
 каханьне захопіць у жменю.

Рабілі залёты свае дзяцюкі,
ў зялёнае сьвята, купальле, каляды.
Адказ атрымалі: „Надзею ты кінь,
няхай расквітаець на лядах“...

Здалёку—Усходняй адзін стараны,
здалёку—другі аж Заходняга боку,—
прышлі ў Беларусь маладыя яны;
Дзяўчына іх мэтаў сутока.

II

Калышыць вецер палын на ўзгорку,
скаргамі галосіць мяжа.

І, спагадаючы пакрыўджаным, зоркі
мацней над сьветам дрыжаць.

А пад гарою, ня схапіш вокам,
неабсяжны разьлэгся абшар.

Заўсёды нечага шукае навокал
і ў самоце хварэе душа.

Няма чагосьці, чагосьці шкода,
бракуе думцы тое, што ёсьць.

Цяжка істоце маркоту сходаць,
нельга казаць ёй „досьць!..“

І сэрца Дзяўчыны хоць на кавалкі.

Хістайся, палын, гудзі, мяжа!

Дзяўчына моцна засмуткавала:

пяе, а сьлёзы дрыжаць.

III

„Гудзяць лясы, гудзяць лясы над гарою,
прападаю, маладая, ў неспакою, ў неспакою.

Шуміць вада, шуміць вада пад лядамі,
што-ж мне жыці занядбанай, занядбанай?

Цісьнець камень, камень цісьнець, каб ня чум
цяжка зрэбная кашуля, ой, кашуля!

Птушкі лятуць, птушкі лятуць ды у вырай,
я ў далёкі край багаты рыну, рыну...

Лятуць лісты, лятуць лісты па лагчыне,
сваю долю пашукаю на чужыне, на чужыне

Шуміць вада, шуміць вада пад лядамі,
што-ж мне жыці занядбанай, занядбанай?..

VI

Шэрыя хаты апрыкралі,
апрыкралі песьні маркотныя,
цягнець Дзяўчыну на прыхамаць,
каб сьцежку знайсці зваротную.

Дзяцюкам чужаземным гаворыць так:
Той выбраным будзець маім,
„хто прабегчы першым здолець
да узгорку ад хвой баравых“...

Шэрыя хаты апрыкралі,
апрыкралі песьні маркотныя,
цягнець Дзяўчыну на прыхамаць,
каб сьцежку знайсці зваротную...

V

Дзеўка стала на каменьне
над чаўном лагчын.

Сьціхла вёска. Ёў задуменьні
нізкі стрэх—аўчын.

Толькі сонца з высь блакіту
разьлівае ёў сьвет,
як у казцы, акавіту,—
прамяністы сьлед.

Плечы ёў плечы, ветрамётна
дзяцюкі лятуць.
Скачыць сэрца прадсьмяротна,
у ваччу іх муць.

Вось і мэта... чараўніца...
толькі локаць... чверць...
Не пад хмарай бліскавіца:
то зірнула сьмерць.

Хлопцы Дзеўцы тэй дзівоснай
у апошні раз
паглядзелі ў вочы млосна,
з тым іх дух і згас...

VI

На каменні сваё і Дзяўчыніна жыцьцё
дзяцюкі загубілі тагды.

Як туман, навалілася ў сэрца чуцьцё
гэтай чорнай, страшэннай бяды.

Застагнала зямля, пушча змоўкла зусім,
апавіўся тугой небасхіл.

Больш ня трэба нікому нікога прасіць.
Дар апошні на вочы ускінь.

Ой, пясочкі-пяскі, з дробным жвірам пяскі!
Жменя адна ўсьцішаець навек...

Арадзіўся жудасны сьпеў ля ракі
і схаваўся ў аірнай траве...

Зграмадзіліся людзі, прышлі ад гары,
пахавалі на ёй маладых
і, як кажыць паданьне, ад даўняй пары,
палажылі й Дзяўчыну туды.

З тых часін над гарой паўзрасьлі два дубы,
з імі попlech бяроза стаіць.

Дзяцюкі гэта ў неба паўзьнялі чубы,
а бяроза—Дзяўчына між іх.

VII

Даўно адцьвілі там дзеі,
дубы ўсё шумяць з бярозай,
і толькі вятры-зладзеі
плятуць дакор нецьвяроза.

„Жыцьцю—дай адну ты мэту,
адну—бо і сам адзіны.
Аповесьць вячыстую гэту
табе растлумачаць часіны“..

І толькі яны сукамі
злучаюць тых дрэў верхавіны.
І камень, нядолі камень,
на варце стаіць над лагчынай.

А лернік, сівы дзядуля,
ў паданьні сваім чараўнічым,
як пальцамі струны атуліць
гару Дзяўчынаю клічыць.

Там,
на Беларусі,
дзе пачаў жыцьцё,
чуў я,
колькі чуў я,
як шуміць трысьцё!
Бы цымбалаў струны,
шчыльня рады
шапацелі звонам
ля ракі тагды.
Казкі чуў
калісьці
ў шэптах тых радоў,
песьні чуў у звоне...
Ой, даўно,
даўно...
Казак тых забыўся—
на выгнаньні дзеў,
песьні разьліліся,

бы туман між дрэў.
Што-ж палаеш,
сэрца,
што крынічыш, кроў?
Песьні-чараўніцы
прылятуць ізноў...
Казкі ці легенды?
Шмат, не аднае?
Зноў пачуеш,
пэўна!—
ў роднае маей.
Зноў на Беларусь я,
дзе пачаў жыцьцё,
слухаць іх вярнуся...
Зашумі, трысьцё!

1922 г.

СТУДЭНТ

На правах рукописи
Л. А. Давыдова
СЕРИЯ «ИСКУССТВО»

СЕРИЯ «ИСКУССТВО»
Томский государственный университет
Искусствоведческий факультет
Институт культуры и искусства

Специальность «Искусствоведение»
Специализация «Музыкальное искусство»
Научный руководитель — профессор
Искусствоведческий факультет

Давыдова Л. А. — кандидат
искусствоведческих наук
Томский государственный университет
Институт культуры и искусства

На ўспамін аб супольнай
працы ў Маскве — Міхасю
Марозу прысьвячаю

I

Пачакай, хай галосіць гармонік
і шалее апантаная карчма.
Я успомніў пра тое сягоньня,
што і ў песьні, нават, няма.

Самы проты, звычайны пачатак:
арадзіўся адзін чалавек.
Не страсанулася страху над хатай,
ня спынілася шапаценьне ў траве.

Падростаў, калыхаў маленькіх
і на пасту ужо ганяў.
Пуга, торбачка, гразь па калені,
адпачынак на балоце, ля вагня.

А затым—вясковая школа,
а затым—жыцьцё грунём.
І такое—беларускае кажа слова—
на кані і пад канём.

І казаў ён сваёй матулі
Прыдзе некалі гэтка дзень,
калі ПРАЦА наўкол запануе,
калі будзе НАМ пожня ірдзець.

А пакуль—за адну залатоўку
на работу да пана хадзіў.
Лёс ня песьціў яго, ня соўкаў,
гэта ўсё—чалавек адзін.

II

Вось і Люты. Кастрычнік—навалай;
час змаганья—вялікі час.

Жыцьцё нанова кавалі.

Чалавек той радзіўся яшчэ раз.

Чуў ён пра войны, чуў пра краіны,
сьніў, калісьці прыгожыя сны.

Ведаў, што прыдзецца вёску кінуць,
хоць у бацькоў ён і быў адзін.

Але ня даў-бы веры нікому,
нават каб дзед паказаў на ваду,
што яму, жабраку такому,
унівэрсытэты асьвету дадуць.

Кончылі войны, кончылі раптам,
ён ваяваў, ён перамог.

Здолеў да Азіі дзікай патрапіць,
толькі ня здолеў вярнуцца дамоў.

Машына грукоча, ляскоча па рэльсах
быццам кіі аб паркан
Гэта дзяцюк у Маскву загарэўся.
Шлях: Менск—Самарканд...

Дзе ты, матуля, дзе ты, старая,
пэўна чакаеш, вернецца сын?
Гэта ты на шляхі паглядаеш...
Не, не палічыш ты дзён і гадзін.

III

Папытайся, чаму на балоце
стала чапля на аднэй назе?

Што пільнуе яна і сочыць,
калі ў вочы туман паўзе?

Мусіць сон высявае на вёскі,
спавівае пад стрэхі журбой.

Часам лямант, а часам лёска
з-закардонья прыймае бор.

—Ты, старая, твой сын комуністы,
ты, мужычка, арадзіла яго...

Пастарунак панскі чысты:
беларуску вясковую білі нагой...

—Сынку, сынку... Ня чуеш, далёкі...

Каласочак... канаю... даруй...

Яшчэ злосьць спаганяў ненасытны лёкай,
а ўжо вочы дакорна пазіралі ўгару...

—Чую! Водгульлем плача сасоньнік,
дробным шротам жаль цячэ.
Вестка, што Ленін ужо пакойнік,
толькі і была мне цяжэй.

Буду помніць, пакуль сканаю,
здрыганецца некалі ўся старана...
Сэрца, мацней галасі над краем,
не маўчы, як парваная струна...

IV

Не зважай, хай галасіць гармонік
і шалее апантаная карчма.
Я успомніў пра тое сягонья,
што і ў песьні, нават, няма.

Самы просты, звычайны пачатак
і таксама звычайны канец.
Не траслася страху над хатай,
калі жвір сакатаў на труне.

Вецер, вецер, чаго ты скавычаш?
Вёска, вёска, чаму маўчыш?
Дзе твой дзеўся спрадвечны звычай
галасіць на ўспамін душы?

Ці апрыкралі песьні старыя,
ці сьпяваць аб усіх, не аднэй?
Новыя словы, новыя рытмы
поўнай жменяй жыцьцё дае

Годзе суму, жалобы годзе,
прыйдзе хутка гэткі дзень,
калі вораг прыпынку сабе ня знойдзе
ні на зямлі, ні на вадзе...

Сын цяпер у школе вялікай,
трэці раз радзіўся на сьвет.
Сотняй зваць яго, тысячай клікаць,
міліёны ідуць у сьлед...

Масква, 16/III-24.

16 III 24 года

На радзіма свайго

„БРА... ГІНЬ“...

...Звалі дзяўчыну тую: Алесья...

Цяпер у нас ня любяць гэта імя...

(З народнае легенды).

I

Калі неба ускоўдрылі хмары,
і месяц твару ня мае ў вадзе,
значыцца—з багуністых амшараў
едзе бяда на бядзе.

Нешта здохла вялікае ў лесе,
але я ня буду маўчаць.

II

Раскажы, дарагая Алеся,
чаму прыгажэй ты за ўсіх дзяўчат?

Ці-ж ня ты хадзіла ў брусьніцы
па-заўчора адна-аднэй?—

Перасталі і хвалі бруіцца,
хаваючы зірк твой на дне...

Ты сьпявала, а гукі галасілі;
і шумлівы лес галасіў.—

Колькі сьлэз тады жоўтых і сініх
пазьлятала з дубоў, асін...

Можа, долю так заклікала,
можа, скардзілася на каго?

Ці-ж ня дзіўна—на сенажаці атава,
а жоўкне аір на берагох?

Я паверыў-бы, што мне дрвіцца,
каб не звадзіў так голас твой.

Казалі сёньня маладзіцы:
на цябе ўзіраўся занадта войт.

Ды і пан з паляваньня ехаў,
прыпыніў свайго каня:

—Ці ня здань?—Але з рэхам
твае песьні жыцьцём зьвіняць.

То ня хмель завіваецца стромка:
гэта вусы пан закруціў.

Ляжа маці старая на саломку,
будзе моцна паноў клясьці...

III

Быццам з прывязі вецер сарваўся,
нават месяц скрывіў свой твар,—
пашчапаў дубок на кавалкі
і алешнік пашоў дратаваць.

Спахмурнела і вёска ў лесе:
ты, васеньня ноч, ня пужай!
Дык чаму-ж, дык чаму, Алеся,
сьцены хаты старэнькай дрыжаць?—

Зладзяёў ня прывабіць хата,
а прыданае—ты сама.

Дык навошта-ж апантанаму гаду
спаракнелыя дзьверы ламаць?—

Панаехалі сваты нечакана,
ня пыталі у маці, братоў.
Ня ручнік прывезьлі ад пана,
а з паркану яловы батог...

Уваччу і зоркі памерклі;
не засьвецяць, мусіць, ізноў...
—Чым сястру аддаваць на зьдзекі—
лепш яе хай шлюбуйе дол...

—Дзе-ж мае вы, таварышкі-сёстры?—
Расплятайце косы, вядзеце на пасады...
Зазваніў брат сякерай вострай
і—наўцекі адзін і другі брат.

Да зямелькі прыгнуліся вольхі,
мільганула зьнічка ў небе адна.
—Сьмерць і вам!—пан шалёна загойкаў,
але тых—ня спыніць, не здагнаць.

Даганяе шаленства і распач,
уцякаюць за помстай браты.
—Пашукай на бярозе бяросту,
а ня скуру з плеч маладых...

Мітусіліся хмары над лесам,
даў у хмары месяц нурца.
Што-ж, Алеся, сястрыца Алеся:
ці сякера—ці сэрцу нура...

IV

Шпарка бегаюць панскія коні
праз пагуркі, лясы і пяскі.
Не здагнаць дзяцюкоў ім ніколі,
бо помстай гараць дзяцюкі.

Праз лясы і пяскі, і пагуркі
праляцелі ужо яны.
Перагналі і Ёч, а грукат
конскі—праглынулі туманы.

Не пярун загрымеў там, дзе зоры:
спатыкнуўся малодшы брат.
—Ой, мой родны, на наша гора
лёс маю сілу ўжо забраў...

І сьлязьмі заліліся вочы,
застагнала цяжка зямля.
Стуль крыніца цяпер плюскочыць;
да Дняпра яе хвалі шумяць...

—Нашы сьлёзы нам сьцежку значаць,
ты устань, мой малодшы брат!
Па сьлядох нашых едуць гарачых,
на вяроўках пацягнуць назад.

—Украіна зусім недалёка,
вечер з Украіны ужо дыхнуў,
яшчэ будзе вораг галёкаць,
сам сабе майстраваць труну...

І пашлі да лоняй Дняпровых
праз пагуркі, пяскі і лясы.
На дарозе—палын і чарнобыль,
а ноч—запляла валасы.

V

Цяжка капыты вобземлю звоняць,
даганяюць жыцьцё не сваё.
За балотам ня будзе страшыць пагоня;
на балота брат брата узвёў.

То ня сонца хмары пакрышыла
і праменьні прыгоршчамі разьліло,—
большага брата прыгарнула па шыю
і за шыю сьціскае балота далонь.

Ня туман папоўз над лясамі,
не на сьцежкі раса лягла,—
гэта вочы братом завязалі,
завязала журбы імгла...

— Мне ня шкода жыцьця маладога,
непражытых ня шкода гадоў.
Каб яшчэ, каб яшчэ нядоўга,—
прывялі-б мы назад цэлы полк...

То ня дуб нахіліўся да дуба,
у зямлю каранямі ўрос:
брат ня верыць, што брата згубіць,
ды прадоньне багністае скрозь.

Ужо большаму вусны вада зачыкае,
ужо меншаму мае калені вада.
На памежку жвірам рассыпаўся камень:
— Не давай... не давай...

Не давай, а балота цалуе пояс,
не давай, а далёка, аж дзе берагі...
Застагнаў у паветры невы голас:
— Бра... гінь...

Раса не зіхацела на сьцежках...
Асака ня шумела з трысьцём...
Толькі адзін узышоў на памежак...
Вецер кругі на могілцы сьцёр...

VI

Было, адзвінела, а пыл нябыцьця—
зраўняе з зямлёй нават камень.
Адны толькі дрэвы лісьцём шамацяць,
ды песня гучыць, ня зьнікае...

У цёмныя ночы галосіць туман,
у ночы васеньнія— „Бра...гінь“ ..
Няма дзяцюкоў тых, дзяўчыны няма,
а вырас на беразе Брагін.

Навокал мястэчка—істужкай рака,
назвалі Брагінкаю людзі.
Ня кіне яна на паноў наракаць:
да помсты і звала і будзе.

4 жніўня 1924 г.
На Палесьсі.

КЛЯНОВЫЯ ЛІСТЫ

„Пазарасталі сьцежкі-
дарожкі“.

(Народняя песьня).

Закрынічыў пошчак навокал
ад парванай струны аднэй.

Пачалі цемрашальцы галёкаць,
спавядацца у цноце сваеі.

Я ня лепшы, я і ня горшы,
дык ня слухай, што казалі яны!

„Пазарасталі сьцежкі-дарожкі“,
выяжджаю ды з роднай стараны...

Можа, думаеш, хто заплача?
напэўна ня будзе ніхто!

Адыходжу у сьвет жабрачыць,
адыходжу як прышоў—пехатой...

Хай трымаюць сабе супоно,
пажадайце ім хамуты.

А я—цябе буду помніць,
можа ўспомніш мяне і ты.

І няхай мешчаньнё гаворыць,
што быў і ўжо няма.
„Пазарасталі мохам-травою“,
дык расьцьвітай, кармазынавы мак!

Думку маю ніколі ня згасяць,
не загіну і сам нідзе.
Хай неласкавая перагаса
падарожжы капой кладзе...

Сум разьвею, ня буду соўкаць,
заістужу Слова сталёвым каррэ.
Калі доля дала дыспаноўку,
буду ў песьнях жыць і гарэць!..

I

Ня кожная быль песьняй звоніць.
Гадочки-гады, чаму прадоньне?
Я ня хочу, каб восень шалела.
Хто там якоча? Якое дзіва?

Навошта крочыць сястра палахліва?!..
Босыя ногі дзяўчыны вясковай
долю дагоняць, долю знойдуць.
Ці-ж гэта добра, калі у пастцы?

Кужаль і бёрда дзянёчкі пасьцяць...
У звычайнай праяве
хіжыць сіла вялікая.
Будзе наступнае кучаравіць

занізкі стрэх пахілых.
Ня кожная быль песьняй звоніць.
Сасонкі, дубы, лісьцё кляновае!

II

І верас ля лесу ужо адцвіцеў
і папараць адзелянела.
У полі, на лядах між згорбленых дрэў
радзілася песьня нясьмела.

Ляцелі далёка тады журавы,
курлыкалі скаргаю ціхай.
І скарга зьлятала да самай травы,
казала аб неякім ліху.

А песьня расла, калыхала прасьцяг,
шчамлёткамі грудзі сьціскала.
І чулі, як хмары трывожна шасьцяць,
бы хвалі на згруджаных скалах.

І чулі, як вецер на гвалт зазваніў,
бражджаў ува ўсе акяніцы.
Гарэла каліна ў сьцюдзёным агні,
лісьцё пачало мітусіцца.

А песня расла, сітавала душу,
нурцавала ў вершаліны сосен.
Казала: прыдзі, так цябе я прашу,
прыдзі, пурпуровая восень!

А клён галаву нахіліў і застыў
і плакаў сьлязой нечаканай.
У змроку здаваліся з клёну лісты
вялізманым войскам кажаным.

Разьвеяла раніца лямант начы,
як вецер пясок з каляіны.
Ніхто і ня ўспомніць, ня будзе сачыць,
дзе дзеліся гэтыя дрвіны.

Ніхто і ня ўспомніць, што сьніла тады
Гануля, яна, маладая...
Ды дзе тая праўда ўсіх сноў маладых
і раніцай хто іх спаткае?..

III

Устала матуля, варожыць
і лічыць дзянёчкі на пальцах.
З часінай зімовай, варожай,
ці здолее ў хаце змагацца?

Ня хопіць ні хлеба, ні бульбы,
сямейкі—як дробнага бобу.
А тут на палёх жоўтагрудых
імгліцца з заходу жалоба.

Як хочаш, а гора дастанем.
Змагацца пачнём, усё роўна.
— Ідзі на аселіцу, Ганна,
лістоў назьбіраеш кляновых.

У Ганны, ой! сінія вочы,
у Ганны, ой! русыя косы.
Асеньні туман іх намочыць
і зложыць, як пасмы на кроснах.

Ядленец за босыя ногі
ласкоча сьцюдзёным галезьзем.
Дзяўчына ня думае многа:
расла на вядомай вынезе...

Зірнула у хвалі крыніцы:
сама засьмяялася раптам.
Палатаная скрозь спадніца,
нібы у нядольлівых кратах.

Лісты калыхала даліна,
лісты шапацелі на клёне.
Спрачаліся з жоўтаю глінай
аб колерах чмарых сягоньня.

І сілаю сьвежай набракла
Гануля, як вохкасьцю лозы.
Пакіне і будзе зноў плакаць
забытае ў полі калосьсе...

Каб крыльле—узьняцца над краем,
загойкаць: бары, ня сумуйце!
Аб шчасьці наступным заграйце
аздобленай зрэб'ем нажутцы.

Загойкаць—гады маладыя,
хвіліны жыцьця маладога!
Нядоляю нас надарылі—
ня будзе нядоля больш дзогаць...

Расла, як трыпутнік на сьцежцы,
на бацькаўшчыне сіратаю.
Праходзяць, а сьлед застаецца
і жоўкне трыпутнік затое.

Нямнога яшчэ перажыта:
няхай не галосіць жалейка.
Аўсы кучаравыя, жыта,
вітаю вас: шолам алейхем!

IV

Паны падышлі запалёна,
мяцеліцай віўся пясок.
Да хмар слупавалі праклёны,
і рос ля акопу акуп.

Галовы галоце крышылі,
як прайнікі лён на таку.
Такая ўжо мусіць прычына:
склікалі ваўкі талаку.

Завыў раптам вецер хаўтурна,
скудлаціў дзяўчат валасы.
На іх, на жалобных на струнах
туга пачала галасіць.

Ня глянуць узрочыста вочы
на захад, на ўсход, небасхіл.
І сьмех жартаўлівы дзявочы
і думкі жандар загасіў.

Расла, вырастала трывога:
вясной не расьце так трава.
Імкненьні завісьлі на вольхах,
імкненьні ляглі далавах...

Гануля сядзела за лазьняй,
надумала думу яна...
Чаборам мяжа завілася,
цвіці, здратаваны дзірван!..

V

Вазёры журбы напіліся,
салёнаю стала вада.

— Ай-я!

Казала я ў песьнях калісьці,
што долю сваю не аддам.

Бяда няпрытульная, гора
ачмарыла, нават, лясы.

— Ай-я!

Мінае цяжкое ня скоро,
ня кіну я долю сачыць.

Змагаюцца нашы з панамі,
кладуцца лістом на пясок.

— Ай-я!

Дык хай расквітае змаганьне,
даволі быць пад калясом.

Лістоў назьбірала даволі
пад хлеб падкладаць праз зіму.

— Ай-я!

Ніхто не казаў, не дазволіў,
самохаць пажар агарнуў.

Загінем усе бязумоўна,
як будзем навалы чакаць.

— Ай-я!

Матуля старая замоўкла,
зірнула на шлях і на гаць.

Дачка адыходзіла цьвёрда,
аднойчы зірнула назад.

— Ай-я!

І быццам праз нейкае бёрда
вілася ў паветры каса.

VI

Што-ж, калісьці і жыта жала,
добра слухаў і калаўрот.
Нечаканага—не чакала,
а было яно за гарой.

Ногі босыя—грудзьдзе біла
і крышылі іх камяні.
Дык якое-ж, сапраўды, дзіва,
што саветы пашла бараніць?

А казала маці: „Слухай,
ты паслухай мяне, дачка!
Як было, так і будзе туга;
лепшага нам—не прычакаць...

Ні каня у нас, ні каровы,
без варот і парожні ток.
Збэсьцяць там цябе, усё роўна,
і ня возьме замуж ніхто“...

Але думка лягла глыбока,
так глыбока, як камень на дно.
Шапацела чаго асока
ды з гаркавістым палыном?

Вусны сьціснула, вусны сьцяла...
Нават бусел над пуняй змоўк.
Што дзяўчыне восень-навала:
залічылася ў комсамол!

.
Вільня, Горадня і Варшава...
Казначэйства і упродком...
Здужала сваёй кучаравай
мудрасьць друкаваных радкоў.

VII

Працуе цяпер у друкарні,
на курсы увечары ходзіць.
Прымусу ня чуе над каркам:
было ў дзевятнаццатым годзе.

Забыцца ня можа на тое,
як матчыны косьці крышылі.
Гамоніць жыцьцё маладое:
ня схілім юнацкае шы!

Часінаю ўспомніцца вёска:
лісты на аселіцы вянуць...
З асеньняга жоўтага воску
саломы на хатах драўляных...

Сакоча з вярбінай бяроза;
старыя ўжо мусіць таксама...
На сьцежцы істужлівай, роснай
ўспаміны натуюць сукамі...

Ну, што-ж—калыхне галавою:
было, а назад не чакаю.
Атруты мінулае волюй—
вятры на памежку качаюць..

Зашпіліць руды паўкажушак:
на сход а палове дзевятай...
Юнацкія шчырыя душы:
мы будзем стагодзьдзямі кратаць!

Масква, 6/1-25.

ГРАХІ ЧУБАТЫЯ

I

Ня было такога здарэння,
каб на Беларусі
ня плакалі.

Абяцалі усе
збавеньне,
а цкавалі усе
сабакамі.

Кожны лічыць,
што робіць ласку.

А ты —

дзякуй

і

даланямі пляскай.

Зьдзекі насілі

ў ранцах.

Капытамі

надзеі тапталі.

Галёкай,
пасьцеляць лёнам,
можа паскавычаш.
Жаба не адна ў траве:
„а ні шум баравы
да галоўкі маей“...

А я —
ня буду туркаць,
каб некаму
сны прыгожыя сьніліся.
Хоць жыцьцё і не хаўтуры,
але чуў я сьпеў такі
у тумане снім.—

Ах, ты, мая доля,
ці ў пяскох загразла?

А ні жыта ў чыстым полі, адна перагаса.

Дзе-ж згубілі долю,
ці гніе ў крапіве?

Сьлёзы точаць, сэрца крояць, катуюць маўкліва

Ой, мае браточки,
лёдам сэрца стыне.

Узрастаю сіратою у сваёй краіне.

Пайду ў сенажаці,
пайду на вазёры.

Ня журыся, мая маці, наша доля—гора.

Або крыжам лягу,
або захлынуся.

Будуць мне тады пасагай сьлёзы Беларусі.

Прыляці зязюля,
прыляці вясною.

Мае думкі не заснулі, як і бор сасновы...

II

Пра паходы ня буду,
ды і песня мая не такая.
Не таму, што ня любя,
каб гісторыя ласкатала.

А ці чуў ты, мой аднамысны,
што ў архівах аб вёсках заснула?
Я сьвядома, зусім сумысьля,
успомніў Івана Вашчулу.

Пасьцілаў паноў на балотах,
Крычаватку прудзіў панамі.
Ну, вядома, хадыў у ботах
і нічога ня чуў аб панаме.

Тысяча семсот сараковы
і цяпер яшчэ помніць Крычаў.
І цяпер яшчэ памяць расколу
ксьёндз лагодным поркае лычам.

„Cała ludność żyła pod strachem“
 (люднасьць такая: пані з цястэчкамі!)
 „doróbki nie udało się (чужымі рукамі!)
 „rosproszyć bandy zbójeckiej“...

Што-ж забілі цябе, Вашчула,
 а жывеш і нyne і прысна.
 Можа сходзіць хто раны пашчупаць
 і спрабуе Лявоніхай трызьніць?!

А я—засьпяваю папросту.
 Сумна мне, што ня быў з табою.
 спатканьне наша і ростань—
 гэта толькі туман над ракою.

Толькі бачу—высокі, стройны,
 крыху згорбіўся—цяжар ня лёгкі.
 Падкруціла цябе народная строма
 рызыканта жвір не спалохаў.

Не аб тым шкадаваў атаман,
 што сабакі пагрызуцца за косьці.
 Ня будзе сялян каму ратаваць:
 сенажаць хто панскіх галоў пакосіць?

Табе маці качала кашулю,
сьлёзы матчыны зрэб'е бялілі:
Ах, Вашчула, Іван Вашчула,
не памерыў жыцьця на мілі...

Аksamіт кармазынавы слаўся
над вершалінай цёмнага бору.
Палажылі цябе не на лаўцы,
не пад дубам, ня ў Селінскай зборні...

Аksamіт кармазынавы віўся
і зьнікаў, і хаваўся за пушчай.
Гэта попел засыпаў вуглі ўсе
і праменьні яскравіць ня пусьціць.

Раскажы, атамане далёкі,
бо цябе, напэўна, пасочым:
як кусала сябе за локці
гэта квола-шляхетная сволач?

Ці казаў, за што іх караеш?
Самі ведаць заўсёды павінны!
Ах ты, сосна мая баравая,
ах вы, ягадкі з горкай рабіны!..

Калі помста—крышы навокал,
а затое—штогнулі ляшчынай.
Можа, думаеш, гэта лёгка
з распачы зубы заціснуць шчыльна?

III

Як-жа мне ды не сумаваць,
лепш ня буду складаць і вершы!
Скалатнулася дзён вілаводных дрыгва,
загінуў яшчэ і Пярвушка Шэршань.

Зацягнулі далёка, за самы Урал.
Над тайгою вецер кулдыячыў.
То ня лернік у каменьні зайграў:
гэта гукі песьні жабрачай.

— Ну за што, ну нашто, ну чаму?
Адкажэце, высокія горы!
Ці забіў я каго, ці разуў,
ці стан заснаваў ля дарогі?

Не схіліўся перад царскай Масквой...
Шэсьцьсот пяцьдзесят чацьверты...
Пракалолі сэрца селяніна наскрозь,
звінавацілі ў подлым ізьвеце...

Зруйнаваў Панадсожжа Трубецкі князь,
засталіся адны недасекі.

Паіў у Віхры свайго каня,
а сьляды і цяпер аднекуль.

У чужой старане і сонца ня там,
дзе на бацькаўшчыне, узыходзіць.

Ніколі вам душу не прадам,
не нагула я, ня злодзей.

Як успомню—віецца рака
і кожны кусток знаёмы...

Вось, здаецца, трымаю ў руках
лісьціну з маркотнага клёну.

Нашто таптаў у пушчы сьцежкі,
дубовыя кладкі ўсюды паклаў?

Палын на полі і на памежку,
а на дарозе—сівы Урал...

Праз тайгу, праз багну і праз горы
уцякае у край свой родны.

Ноч прытуліць і ноч агорне
дываном хаўтурным, бо чорным.

Узнасілі на вышкі каменьне,
будавалі панам палацы.
Так журба ня сьціскала жменяй
сэрца, што маніцца парвацца...

Захапілі Пярвушку ў дарозе,
з ім сяброў узялі-пахваталі...
— Хто мне сьмерцю, бязглузды, грозіць?
Наша доля сялянская такая...

.
Галасіць ня будзе матуля
над труною нябожчыка сына.
Ашчаперыць і моцна прытуліць
да лоняў глухая даліна.

Старасьвецкай ня будзе лавы,
бо і хаты няма, дзе стаяла.
Беларусам галовы сьціналі,
каб арлы сілкавалі арламі...

IV

Грахі мае,
чубатыя!
Каму-ж я грашыў?
Няма ні поля,
ні хаты.
Дакуль будуць душыць?
Самі чужое забралі,
а ў нас —
пытаюць сваё.
Сказаў-бы,
што хата з краю,
дык і сьмяцьцё
вецер падмёў.
Б'юць са смакам,
нават —
крыжам.
Засталася —
душа ў касьцёх.

Няўжо-ж гэта
ў Парыжы
да крыві такая
смага?

—Прызнавайся!

—Узяў... хоць ня браў,
бо трываць не магу больш...

—Пакажы! Дзе?
Хутчэй!..

Дык чаму-ж вы ня ўзялі
сэрца,
хоць адно яно,
з маіх грудзей?..

.

Руку на калоду,
сякерай вострай..
Чатыры пальцы—
вам.

Цяпер ужо —
ня ростань
і
думкі не папалам.

* * *

Хто ведае,
можа прыдзецца калі-небудзь
сьмерць паклікаць,
як душу сваю
ў песьнях раздам.

Але,
напэўна,
не агорне мяне
такі жаль вялікі,
як у Нясьвіжы
Станіслава Дразда.

Масква, 15/1-25.

ТЛУМАЧЭНЬНЕ СЛОЎ.

З прычыны таго, што некаторыя словы, зьмешчаныя у зборніку, могуць быць незразумелымі ў тэй ці іншай частцы нашых абшараў, даецца кароткае тлумачэньне.

Акавіта—з лацінскае мовы, скарачэньне двух слоў: аква вітэ—вада жыцця.

Апантаны—разьюшаны.

Апчачер—абыймі, прытулі.

Багавіньне—„вадаро сьлі“.

Байдарскія вароты—праход у Крымскіх горах з асяродку Крыму на паўднёвае ўзьбярэжжа.

Вашчула Іван—у 1740 годзе арганізаваў паўстаньне супроць паноў. На кароткі час заўладаў быў г. Крычавам, у якім быў зрабіў свой стан.

Віхра, Вехра—рака, якая цячэ цераз Амсьціслаў.

Водар—пах, аромат.

Волуй—волава.

Вохкі, волкі—вільготны.

Вынега—спрыяючыя абставіны „Гадавалася Ганулька на вынезе“.

Дубальт—паўтарэньне.

Дрвіны—гальюцынацыі.

Дыспаноўка—загад.

Дзогаць—непакоіць, лезьці ў вочы.

Дрозд Станіслаў—селянін з Нясвёжу, нялюдзка катаваны польскімі панамі. Для сьцьверджаньня сваёй праўды, адсек сам сабе чатыры пальцы на руцэ.

Занізка—бусы, ожэрэлье.

Їмклівасьць—імпэтнасьць, „стремительность“.

Кажанны—ад слова кажан (зборнае).

Кармазынавы—(колер) малінавы.

Крычаватка—рака, якая працякае цераз Крычаў.

Нажутка—кофта.

Нура—катаваньне, мука;
адгэтуль расійскае слова „изнурение“.

Нурцаваць—даваць нурца ў ваду.

Недасекі—назва жыхароў Амсьціславу, бо ў часе нападку расійцаў у 1654 годзе жывымі засталіся толькі недасечаныя, недабітыя людзі. Кіраваў нападам князь Трубецкі.

Строма—ад нямецкага „штром“, шпаркая пдынь вады.

Столкі—складкі, зморшчкі. Запазычана з грэцкай мовы—„стола“, жаночая вопратка.

Соўкаць—люляць, калыхаць.

Трысьцё—„трысьнік“, што розьніцца ад „чарот“—„камыш“.

Узрочыста—сьветла-празрысты, хуткі погляд, зірк.

Шчамлёткі—„ціскі“, супастаўна з другім словам „клямары“.

Хіжыць—сынтэз двух слоў: хіжа—спрытна, „про-
ворно“ і хіжацкі—„хищный“.

К гей аройс афи ганэкул—
ы штэтэлэ бакуки.
К гей аройс афи ганэкул,
ы штэтэлэ батрахти...

„Выйду, выйду ў сені-ганак,
вачыма прастор пацалую,
Выйду, выйду ў сені-ганак,
думкаю прастор спавію я“.

К гэбрэйскай народнай песьні (дзявочай), які
можна ператлумачыць так, як пададзена.

Cała ludność żyła pod stra-
nem, dopóki nie udało się roz-
prószyć bandy zbojeckiej.

Мясцовае жыхар-
ства жыло пад стра-
хам, пакуль не ўдалося
разьбіць разбойную
банду.

Шолам алейхем—вітаньне на гэбрэйскай мове.

1964 г.

З Ъ М Е С Т

Стар.

Ня азівіся 3

Асабовае

- + 1. Можаче лаяцца
- + 2. Ці знайду
- + 3. Трыпціх 11
- + 4. Ты руку сваю забінтавала 14

З вандравання

- + 1. Пачынаецца з-пад хмар вандроўных. 17
- + 2. Нават мора змяніла свой колер 19
- + 3. Змрок імклівіў 21
- + 4. Што складаць 22
- + 5. Нафарбавала навошта вусны 24
- + 6. Абяруч прыціснуў скроні 26
- + 7. Над шляхам пыл 28

Дзяўчына 29

Студэнт 45

„Бра... гінь“ 55

Кляновыя лісты 67

Грахі чубатыя 85

Не 101



80000005350 13